

ZONNEPANELEN in het beschermd stadsgezicht van DOESBURG

GELDERS GENOOTSCHAP

Vereniging tot bevordering en instandhouding
van de schoonheid van stad en land

Architecten

Restauratie architecten

Historische bouwkunde

Cultuurhistorici

Kunsthistorici

Historisch geografen

Landschapsarchitecten

Stedenbouwkundigen

Onze missie in deze tijd van energietransitie: op zoek naar de
balans tussen duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit

- Het beschermd stadsgezicht
- Waarom zonnepanelen?
- Verruimingsmogelijkheden
- Participatie met bewoners
- Nieuw beleid

HET BESCHERMDE STADSGEZICHT

Door het rijk aangewezen in 1974. De grens van het beschermde stadsgezicht is zo gekozen dat het vrije uitzicht op de Martinikerk vanaf de IJsselbrug te waarborgen is en de resten van de vestinggracht van 1609 behouden blijven.

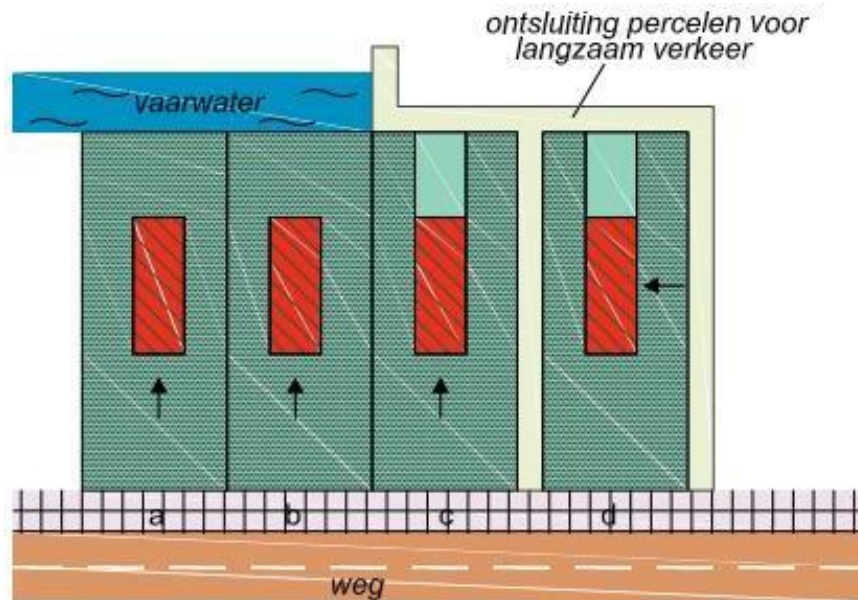

HET BESCHERMDE STADSGEZICHT

Vergunningsvrij plaatsen van zonnepanelen binnen het beschermd stadsgezicht is alleen mogelijk mits het geen rijks- of gemeentelijk monument betreft en de panelen worden geplaatst op het achterdakvlak welke niet naar openbaar toegankelijk gebied is gekeerd.

Wegen bedoeld voor de ontsluiting van percelen voor langzaam verkeer worden hierbij niet gerekend tot openbaar toegankelijk gebied.

Als het perceel (aan de zijde van het achterdakvlak) niet grenst aan het openbaar toegankelijk gebied, dan is het ook niet gekeerd naar het openbaar toegankelijk gebied.

Bron: RCE, vergunningsvrij in beschermd gezichten. dec. 2017

Bouwen in rijksbeschermd stads- en dorpsgezichten

- bouwwerk;
- entree bouwwerk;
- Wabo-activiteit bouwen niet-vergunningvrij;
- Wabo-activiteit bouwen vergunningvrij.

WAAROM ZONNEPANELEN?

Gemeente Doesburg wil in 2050 energieneutraal te zijn.

Om deze ambitie te halen is een routekaart + uitvoeringsprogramma opgesteld, met als één van de projecten: een verkenning naar mogelijkheden voor verruiming van bestaande beleidskaders voor welstand en monumentenzorg waaronder het plaatsen van zonnepanelen in het beschermde gezicht.

Op verzoek van de gemeente hebben we de mogelijkheden verkend om meer ruimte te bieden voor het plaatsen van zonnepanelen zonder dat dit de beschermde waarden in de binnenstad van Doesburg onevenredig hoeft aan te tasten. We zijn dus op zoek gegaan naar de balans tussen duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit.

HET 'OUDE' BELEID

Nota Ruimtelijke Kwaliteit

Zonnepanelen alleen plaatsen op dak dat minder waardevol is en waarop panelen vanuit openbaar toegankelijk gebied niet te zien zijn.

Wat betreft de zichtbaarheid: geen onderscheid tussen verschillende straten en/of tussen monumentale en niet-monumentale panden.

VERRUIMINGSMOGELIJKHEDEN

De toelichting bij aanwijzing tot beschermd gezicht uit 1974:
Koepoortstraat, Gastelaarsstraat, Gasthuisstraat, Roggestraat en rondom Martinikerk is volgens de toelichting *'van een zo uitzonderlijke waarde dat hier elk herstel of elke verandering met de grootste zorgvuldigheid zal moeten worden overwogen en uitgevoerd'*.

Gave straatbeelden zijn daarnaast volgens de toelichting te zien in de Boekholtstraat, Meipoortstraat, Paardenmarkt, Veerpoortstraat en Kosterstraat.

Afbeelding: weergave genoemde straten

NIEUWE BELEIDSRICHTLIJN RCE

Wel of niet zichtbaar van zonnepanelen is niet langer beslissend criterium, maar de mate waarin het beeld van het monument eventueel wordt verstoord.

Voorwaarden:

- Geen mogelijkheden om zonnepanelen uit het zicht te plaatsen, uitgaande van een rendabele installatie;
- Energieopwekking is ten bate van het eigen (monumentale) pand;
- Geen cultuurhistorisch waardevol groen kappen om bezonning te verbeteren;
- Een zorgvuldig afgewogen ontwerp;
- Geen onevenredige aantasting van monumentale waarden (ernstige visuele verstoring en/of schade aan bouwhistorische waarden/materiaal)

Specifiek voor beschermd gezicht: Geen zonnepanelen op rijksmonumenten die een belangrijke rol spelen in het aanzicht van een beschermd gezicht. Het hierbij om;

- gebouwen in het zicht die boven de gemiddelde bouwmasa uitsteken
- gebouwen gelegen in de zichtlijnen van straten of grachten of die deel uitmaken van een historische pleinwand.

Nota Bene: Gemeente hoeft versoepeling beleid RCE niet over te nemen. Gemeente mag eigen beleid hanteren, mits dit gebeurt binnen kaders van de Erfgoedwet. Gelet op de aanwijzing tot een beschermd gezicht op grond van de Erfgoedwet is het beleid om te komen tot behoud en versterking van het beschermde gezicht ook voor de gemeente leidend.

PARTICIPATIE MET BEWONERS MIDDELS ENQUETTE

277 bewoners hebben meegedaan aan een enquête over het plaatsen van zonnepanelen op daken binnen het beschermde stadsgezicht van Doesburg, waarvan 104 monumenteneigenaren.

Deze enquête was bedoeld voor het ophalen van meningen voor het opstellen van nieuw beleid.

- Veel reacties vanuit principiële overwegingen; mensen stellen milieu boven het beschermde gezicht of omgekeerd en gaan niet mee in maken van afwegingen.
- Veel ergernis over kosten. Legeskosten + kosten voor tekenwerk.
- Meerderheid is tegen een onderscheid in beleid tussen verschillende straten en/of gebieden binnen het beschermde stadsgezicht.

UITGANGSPUNTEN NIEUW BELEID

- Verlaag eerst het gas- en energieverbruik zoveel mogelijk met alle mogelijke maatregelen die (indien van toepassing) ook geschikt zijn voor het monument.
- Ga eerst op zoek te gaan naar een locatie die niet te zien is vanaf openbaar toegankelijk gebied.
- Bij toetsing niet afdwingbaar. Vooral bedoeld om het gesprek mee aan te gaan met aanvrager tijdens een vooroverleg.

UITGANGSPUNTEN NIEUW BELEID

A. Behoud van historische materialen en constructies bij rijks- en gemeentelijke monumenten.

- De aanwezigheid van zonnepanelen in de levenscyclus van monumenten en beschermde gezichten is van tijdelijke aard. Ingrepen moeten daarom reversibel zijn. Als de panelen te zijner tijd worden verwijderd zijn de oorspronkelijke waarden weer zichtbaar.
- Het plaatsen en beoordelen van zonnepanelen op (rijks)monumenten is maatwerk waar specifieke uitgangspunten voor worden gehanteerd

B. Zorgvuldig omgaan met de cultuurhistorische en visueel esthetische waarden van het stadsgezicht, zoals deze zichtbaar zijn vanaf openbaar gebied.

- Omdat het stadsbeeld erg gevarieerd is, vraagt dit in principe om maatwerk. Er kunnen daarom geen concrete criteria worden opgesteld voor zonnepanelen in zicht vanaf openbaar toegankelijk gebied waarvan men bij hantering zeker kan zijn van een vergunning. Gekozen is voor richtinggevende voorbeeldsituaties

VOORBEELDSITUATIES – geen onevenredige verstoring

Er is sprake van een gevarieerd straatbeeld met niet historische bebouwing (na 1955) dat in visueel opzicht minder kwetsbaar is voor de plaatsing van zonnepanelen. De plaatsing van zonnepanelen leidt daarbij niet tot onevenredige visuele aantasting van de bebouwing en/of van een waardevol zicht op de stad.

- ✓ Er wordt voldaan aan uitgangspunten voor plaatsing, compositie en kleurstelling
- ✓ Er wordt voldaan aan de specifieke uitgangspunten bij monumenten

Ad. 1 Niet historisch bebouwingsbeeld met zonnepanelen op het voordakvlak langs de Julianastraat

VOORBEELDSITUATIES – geen onevenredige verstoring

Er is sprake van een achterkantsituatie. De zonnepanelen zijn zichtbaar vanaf grotere afstand en/of de zonnepanelen zijn voldoende passend bij het informele karakter van bijbehorende bouwwerken in het betreffende achtererfgebied.

- ✓ Er wordt voldaan aan uitgangspunten voor plaatsing, compositie en kleurstelling
- ✓ Er wordt voldaan aan de specifieke uitgangspunten bij monumenten

Ad.2 (links) Zonnepanelen op dakvlak van pand langs Bergstraat zichtbaar vanaf Meipoortwal en (rechts) zonnepanelen op bijbehorend bouwwerk in achtererfgebied van bebouwing langs de Nahuyssingel

VOORBEELDSITUATIES – geen onevenredige verstoring

De zonnepanelen zijn geplaatst op een zijdakvlak en slechts beperkt zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied, omdat het pand deel uitmaakt van een aaneengesloten straatwand bestaande uit bebouwing van gelijke hoogte. Het betreft geen zijdakvlak van een hoekpand, gericht op de straat.

- ✓ Er wordt voldaan aan uitgangspunten voor plaatsing, compositie en kleurstelling
- ✓ Er wordt voldaan aan de specifieke uitgangspunten bij monumenten

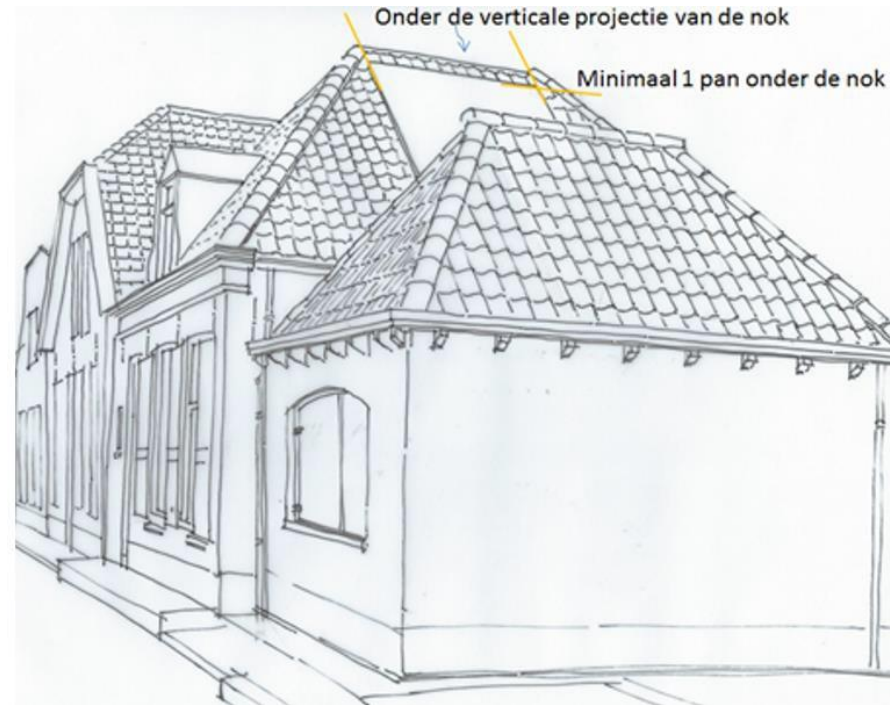
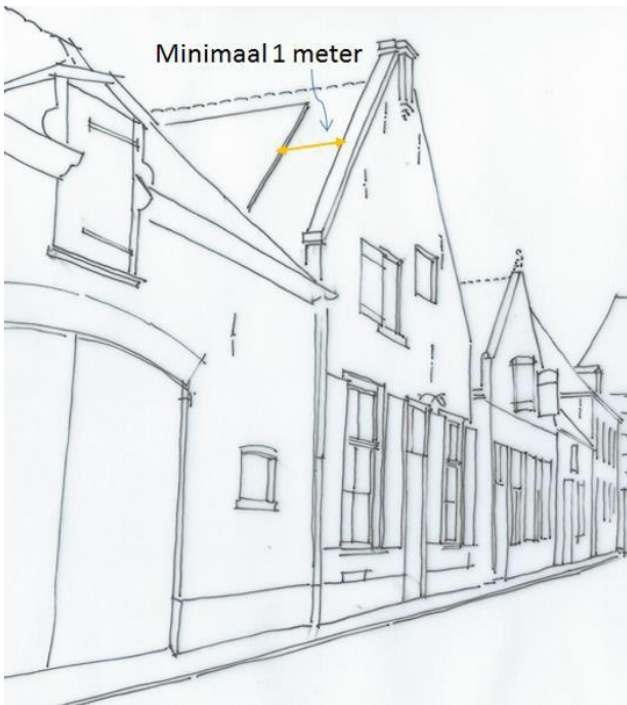
Ad. 3 Op het zijdakvlak van pand langs de Bergstraat, beperkt zichtbaar vanaf openbaar gebied.

Dus niet op dit zijdakvlak!

UITGANGSPUNTEN – plaatsing, compositie, kleurstelling

- Op zijdakvlakken enkele rijen met dakpannen in zicht houden vanaf de voorgevelrooilijn (richtlijn minimaal 1 meter).
- Bij schildkappen onder (de verticale projectie van) de nok plaatsen.
- Bij voorkeur minimaal 1 pan onder de nokpan plaatsen.

UITGANGSPUNTEN – plaatsing, compositie, kleurstelling

- De kleur van de panelen komt overeen met de kleur van het dakvlak; matzwart op donkere daken en roestbruin op rode daken.

Kleur panelen komt overeen met de kleur van het dakvlak.

Bron: Uitgave van Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 'Zonne-energie en uw monument'

UITGANGSPUNTEN – plaatsing, compositie, kleurstelling

- De zonnepanelen mogen geen aantasting betekenen van de waardevolle karakteristieken van het betreffende pand.
- Per dakvlak één soort panelen toepassen en allemaal in dezelfde richting plaatsen.
- De panelen clusteren tot één rechthoekig vlak of strook bij kleinere daken of tot enkele rechthoekige vlakken of stroken bij grotere dakvlakken of bij woningbouwblokken. De vlakken of stroken zijn dan systematisch geplaatst in een patroon t.o.v. elkaar, de dakranden en andere elementen in het dak.
- Panelen worden geplaatst onder dezelfde hellingshoek als het dakvlak.
- Op een plat dak, plaatsen op minimaal 50 centimeter vanaf de rand. De exacte afstand hangt van de hoogte en hellingshoek van de panelen en (indien van toepassing) de hoogte van de dakrand.
- De panelen hebben geen rasterpatroon, lichte randen of lichte accenten en zijn gematteerd uitgevoerd (weinig tot geen reflectie).
- Wanneer PV-panelen en zonnecollectoren worden gecombineerd, dan collectoren uit het zicht onder de dakbedekking plaatsen zoals bijvoorbeeld het Q-roof systeem.

SPECIFIEKE UITGANGSPUNTEN – voor monumenten

- De zonnepanelen mogen geen (wezenlijke) aantasting betekenen van de waardevolle karakteristieken van het betreffende pand. Dit vraagt om maatwerk.
- De installatie wordt zodanig gemonteerd dat zo min mogelijk niet-reversibele schade aan historisch materiaal ontstaat. De aanwezigheid van zonnepanelen in de levenscyclus van monumenten en beschermd gezichten is namelijk van tijdelijke aard. Als ingrepen reversibel zijn, worden de oorspronkelijke waarden weer zichtbaar als de panelen te zijner tijd worden verwijderd.
- Uit cultuurhistorisch oogpunt waardevolle materialen en detailleringen blijven behouden. (uitgaande van het gegeven dat zonnepanelen op termijn worden verwijderd weegt behoud van historisch materiaal zwaarder dan de esthetiek)
- Op daken met een bijzondere vorm of afwerking is het plaatsen van zonnepanelen in principe ongewenst. Dit betreft bijvoorbeeld ronde, spitse of veelhoekige daken, daken met een bijzonder decoratief patroon of daken van bijzondere materialen, zoals zeldzame dakpannen, sommige leien daken, de meeste daken van riet, koper, zink of lood.

KORT SAMENGEVAT - en gelet op uitkomsten enquête

1. Geaccepteerd wordt dat zonnepanelen soms zichtbaar zijn als onderdeel van het duurzaamheidsbeleid.
2. Voor het hele gebied wordt langs dezelfde richtlijnen geadviseerd.
3. Zonnepanelen op monumenten blijft maatwerk.
4. De leges voor een aanvraag zonnepanelen zijn met 50% verlaagd.
5. De indieningsvereisten om in een vooroverleg te bepalen of de zichtbaarheid van de beoogde zonnepanelen mogelijk onevenredige afbreuk doet aan het beschermde stadsgezicht zijn versoepeld. Een fotomontage volstaat i.p.v (technisch) tekenwerk.

Referentievoorbeld van een fotomontage voor het plaatsen van zonnepanelen op het dakvlak van een pand gelegen in het beschermde stadsgezicht van Ravenstein.

Ervaringen in Doesburg tot nu toe

- Meer aanvragen ingediend
- Ook meer aanvragen gehonoreerd
- Bestaande situaties zijn gelegaliseerd
- Nog geen grote verstoringen geconstateerd
- 'Gevaar' zit mogelijk in een opeenstapeling van veel kleine verstoringen.

